

QISHLOQ VA SHAHAR HUDUDLARI O'RTASIDAGI IQTISODIY TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISH SIYOSATI

Rayimov Ma'rufjon Abdurashid o'g'li

Samarqand davlat arxitektura-qurilish universiteti o'qituvchisi.

ORCID: 0009-0008-0608-6278

E-mail: maruf.rayimov7@samdaqu.edu.uz

Sobirov Sayidjon Sandjar o'g'li

Samarqand Iqtisodiyot va servis instituti talabasi.

E-mail: sayidjonsobirov001@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17935671>

Annotatsiya. Qishloq va shahar hududlari o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlar mamlakat iqtisodiy rivojlanishining dolzarb masalalaridan biridir. Ushbu maqolada hududlararo daromad, ish o'rinlari, ta'lim, sog'liqni saqlash, infratuzilma va resurslardan foydalanishdagi farqlar tahlil qilinadi. Shuningdek, tafovutlarni kamaytirish uchun davlat siyosati, investitsiya dasturlari, infratuzilmani rivojlantirish, innovatsion texnologiyalar va ekologik barqaror yechimlar kabi chora-tadbirlar ko'rib chiqiladi. Maqola hududiy barqarorlikni ta'minlash va ijtimoiy adolatni oshirishga yo'naltirilgan strategiyalarni taklif etadi.

Kalit so'zlar: qishloq hududlari, shahar hududlari, iqtisodiy tafovut, investitsiya siyosati, hududiy rivojlanish, barqarorlik, infratuzilma, innovatsiya, ekologiya

Аннотация. Экономические различия между сельскими и городскими районами являются актуальной проблемой экономического развития страны. В данной статье анализируются различия в доходах, рабочих местах, образовании, здравоохранении, инфраструктуре и использовании ресурсов между регионами. Также рассматриваются меры государственного регулирования, инвестиционные программы, развитие инфраструктуры, внедрение инновационных технологий и экологически устойчивых решений для сокращения этих различий. Статья предлагает стратегии, направленные на обеспечение региональной устойчивости и социальной справедливости.

Ключевые слова: сельские районы, городские районы, экономические различия, инвестиционная политика, региональное развитие, устойчивость, инфраструктура, инновации, экология

Abstract. Economic disparities between rural and urban areas are a pressing issue for the country's economic development. This article analyzes differences in income, employment, education, healthcare, infrastructure, and resource utilization across regions. Measures such as government policies, investment programs, infrastructure development, implementation of innovative technologies, and environmentally sustainable solutions are also examined to reduce these disparities. The article proposes strategies aimed at ensuring regional stability and social equity.

Keywords: rural areas, urban areas, economic disparities, investment policy, regional development, sustainability, infrastructure, innovation, ecology.

Kirish. Qishloq va shahar hududlari o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlar global tendensiyalar va milliy rivojlanish strategiyalari doirasida dolzarb masala hisoblanadi.

Shahar hududlari yuqori daromad, ish o'rinlari, zamonaviy infratuzilma va ijtimoiy xizmatlar bilan ajralib turadi. Qishloq hududlari esa kamroq investitsiya, past ishlab chiqarish salohiyati, xizmatlar va raqamli imkoniyatlar yetishmovchiligi bilan tavsiflanadi.

Masalan, Toshkent shahri va viloyatlar daromad ko'rsatkichlari bo'yicha sezilarli farq ko'rsatadi: 2025 yilning birinchi choragida Toshkent shahrida aholi jon boshiga daromad 15,86 million so'm bo'lgan bo'lsa, ayrim qishloq hududlarida bu ko'rsatkich 3–4 million so'm atrofida bo'lgan. Shuningdek, qishloq hududlarida oliy malakali o'qituvchilar yetishmasligi va tibbiy xizmatlar cheklanganligi aniqlangan. Shu sababli iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish, qishloq hududlarini rivojlantirish va barqaror investitsiya muhiti yaratish strategik ahamiyat kasb etadi.

1. Qishloq va shahar hududlari o'rtasidagi tafovut sabablari

Hududlararo tafovutning asosiy sabablari quyidagilardan iborat:

1. Investitsiya oqimining notekisligi – shahar hududlariga ko'proq mablag' ajratiladi, qishloq hududlariga esa yetarli moliyalashtirish bo'lmaydi.

2. Ishlab chiqarish va xizmatlar salohiyatining pastligi – qishloq hududlarida ishlab chiqarish texnologiyalari eski va raqobatbardosh emas.

3. Infratuzilma yetishmasligi – transport, energetika va kommunikatsiya tarmoqlari sust rivojlangan.

4. Mehnat resurslarining malakasining pastligi – qishloq hududlarida malakali kadrlar yetishmaydi.

5. Raqamli va innovatsion imkoniyatlarning cheklanganligi – internet, elektron savdo va innovatsion yechimlar cheklangan.

Bu omillar mahsulotlarni bozorga yetkazishni qiyinlashtiradi, iqtisodiy faollikni kamaytiradi va hududlararo tafovutni oshiradi.

2. Hududiy investitsiya va infratuzilma loyihalari

Tafovutlarni kamaytirish siyosatida investitsiya va infratuzilma loyihalari markaziy rol o'ynaydi.

Navoiy viloyati: 2024 yilda hududiy ishlab chiqarish va investitsiya loyihalari natijasida aholi jon boshiga GRP 61,8 million so'mga yetgan.

Sirdaryo va Jizzax viloyatlari: daromad ko'rsatkichlari past bo'lib, hududlararo tafovutni kamaytirish strategiyasining zarurligini ko'rsatadi.

Transport va kommunikatsiya: yangi yo'llar va elektr energiyasi tarmoqlari qishloq hududlarini shahar markazlari bilan bog'laydi, ish o'rinlari va savdo imkoniyatlarini oshiradi.

Investitsiyalarni hududlar bo'yicha taqsimlash, kichik va o'rta biznesni rag'batlantirish orqali iqtisodiy faollik oshiriladi.

3. Innovatsion va raqamli yechimlar

Aqlli qishloq: sun'iy intellekt asosida sug'orish tizimi, qishloq xo'jaligi monitoringi va raqamli bozor platformalari.

Elektron savdo va logistika: qishloq mahsulotlarini shahar va eksport bozorlariga yetkazishni osonlashtiradi.

Malaka oshirish dasturlari: innovatsion texnologiyalarni qo'llashga qodir kadrlarni tayyorlash. Bular hududlarning raqobatbardoshligini oshiradi va iqtisodiy o'sishga turtki beradi.

4. Ijtimoiy barqarorlik va ekologiya

- Barqaror ishlab chiqarish: qishloq xo'jaligi va sanoatni ekologik xavfsiz texnologiyalar asosida rivojlantirish.
- Ijtimoiy xizmatlar: maktablar, poliklinikalar va madaniy markazlarni rivojlantirish orqali qishloq hududlarida yashash sifatini oshirish.
- Migratsiya va mehnat bozori: malakali ishchilarni qishloq hududlariga jalb qilish orqali hududiy barqarorlikni mustahkamlash.

5. Amaliy misollar va hududiy strategiyalar

Navoiy viloyati: ishlab chiqarish loyihalari natijasida aholi jon boshiga GRP oshdi.

Jizzax viloyati: kichik biznesni rag'batlantirish va yangi investitsiyalar orqali daromad ko'rsatkichlari yaxshilandi. Sirdaryo viloyati: aqlli sug'orish tizimi joriy qilindi, bu qishloq xo'jaligi samaradorligini 20% oshirdi.

Takliflar:

Hududiy investitsiya strategiyasini kuchaytirish;

Infratuzilmani rivojlantirish;

Innovatsion va raqamli yechimlarni joriy etish;

Ta'lim va malaka oshirishni kuchaytirish;

Mahalliy resurslardan samarali foydalanish va ekologik barqaror ishlab chiqarish.

Xulosa. Qishloq va shahar hududlari o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish siyosati hududiy barqarorlik va ijtimoiy adolatni ta'minlashga yo'naltirilgan. Investitsiya, infratuzilma, innovatsiya va ijtimoiy xizmatlarni rivojlantirish orqali hududlararo farqlar sezilarli darajada kamayadi va barcha hududlar uchun barqaror rivojlanish ta'minlanadi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning "Mintaqaviy rivojlanish va barqarorlik" yuzasidan farmon va qarorlari, 2020–2025.
2. Davlat Statistika Qo'mitasi. Hududlar bo'yicha ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar. Toshkent, 2024.
3. Qodirov, O. Hududiy iqtisodiy rivojlanish va barqarorlik strategiyasi. Toshkent: "Iqbol", 2022.
4. Karimov, M., Tursunov, A. Qishloq va shahar hududlaridagi tafovutlarni kamaytirish siyosati. "Iqtisodiyot va jamiyat" jurnal, 2023, №4, 45–53-betlar.
5. World Bank. Uzbekistan: Regional Economic Development Report. Washington D.C., 2022.
6. Asian Development Bank (ADB). Promoting Balanced Regional Development in Uzbekistan. Manila, 2023.
7. Rasulov, B. Hududiy investitsiyalar va infratuzilma rivoji. Toshkent: "Sharq", 2021.
8. Islomov, N. Shahar va qishloq hududlarida ish o'rinlari va daromad farqlari. "Iqtisodiy tahlil" jurnal, 2022, №2, 30–40-betlar.
9. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi. Hududlarda investitsiyalarni jalb etish bo'yicha yillik hisobot. Toshkent, 2024.
10. Todaro, M. P., Smith, S. C. Economic Development. 13th edition. Pearson, 2020.